

Валентина Мастєрова

ЩОДЕННИК

3.03.2022 р.

Кажу йому:

– Синку, будеш вертатися додому – купи по дорозі десь кави, бо у нас уже закінчується.

А він лише усміхнувся, мовчки обняв мене і пішов.

10.03.2022 р.

Сьогодні на світанку злякалася не градів і снарядів, а тиші. Такої несподіваної, ніби і справді мертвої. І тут уже не сховаєшся ні в погреб, ні ще кудись від того болю, що в такій тиші накочується дев'ятим валом і розриває душу за кожну смерть дитини, воїна, родини... Я не вмю рятувати свою душу. Ніколи не вміла – все, чим Бог її наділив, віддала слову. Там сьогодні й знайшла крапельночку заспокійливого.

12.03.2022 р.

Вчора увечері світ вкотре розколовся над головою: і не було від того порятунку. Земля здригалася, здригалася й саме небо, запалало сусіднє село навпроти мого дому, всього через невеличке поле. Напевне, ту пожежу було видно далеко. Заціпеніння минуло аж під ранок, а запах гару і досі вітер не розвіяв.

13.03.2022 р.

Собаці переварила всі свої запаси круп – вівчарку будь чим не нагодуєш. А ще і сусідська з цуценятами. Помер чоловік тих людей, що відповідальні за цю тваринку. А що нести, коли вже й своєму Вулкану скоро нічого буде давати. Поділила. Мало. Дістала кусник хліба, розкришила – буде тривкіше. Завтра наварю картоплі. А з чим?

15.03.2022 р.

Вночі було кілька сильних ударів. Напевне, гарматні установки десь зовсім поруч, бо здалося, що на світанку хтось під самими вікнами увімкнув пилораму. Зателефонував син – хвилюється. Каже, що вчора дуже бомбили Чернігів.

16.03.2022 р.

Хоч би однесееньку ніч поспати без обстрілів.

19.03.2022 р.

Сьогодні не перестаю думати про того пілота, що на світанку скинув бомби на моє село. Убив чоловіка, залишив без сина і без хати 90-річну лежачу жінку. У голові так багато запитань, і жодної відповіді.

21.03.2022 р.

Я вивчила розпорядок нальоту ворожих літаків: увечері з 11 до 12 ночі, а вранці було що й 3.30, потім о 4, а в останні дні біля 5 години. Той, що вперше летів бомбити Київ, летів прямо над моєю хатою. Тоді мені здавалося, що понесе за собою не лише хату, а й добрий шмат нашого світу. Летів, сволота, дуже низько. Сьогодні о 4.45 я вже була на вулиці (в хаті залишатися небезпечно), переслухала усіх сільських півнів, а він не прилітав. Зраділа, думала, що увечері, коли прилітав бомбити наші села – відлітався, аж ні: о 5.15 ранку загуло, ніби з пекла. По ньому били наші, та не вцілили, а він кинув не то ракету, не то бомбу (я не розбираюся) неподалік, під селом, і полетів у бік Чернігова. Я стояла, втиснувшись у цеглу свого дому, і спостерігала, як в небі, над моїм подвір'ям одна за одною спалахували й гасли великі іскри, ніби падаючі зорі. І що цікаво, після того удару не було чути ні собак, ні півнів. Така тиша настала, наче перед чимось неймовірно страшним. Аж – ні. Сьогодні Бог милував.

23.03.2022 р.

Найстрашніше, коли ти знаєш час і знаєш точно, що він прилетить тебе убивати. Прилетить, як прилітав учора й сьогодні. Прилетить завтра. Ти дослухаєшся до звуків, аж поки знову по годиннику твій слух уловлює звук того, що летить тебе вбивати. Ти знаєш і він знає. У нього ракети і бомби, а в тебе маленький клаптик землі, в який ти втискаєшся, болісно беззахисний, з однією думкою, щоб і цієї ночі Господня сила уберегла тебе, і щоб почути, як стихає віддалік ревище твого убивці. А вранці сходить сонце. Як сходило вчора.

ра і як зійде завтра. Величне сонце, світла і тепла якого вистачає на всіх. І ти радієш цьому світлу, радієш новому дню, проліскам, що ніби солдатики стоять у два ряди у твоєму саду і так квітують... І з жахом думавш про ніч, коли знову прилетить твій убивця.

24.03.2022 р.

Минула ніч видалася дуже важкою. Поле перед моїм домом дві години було під перехресним вогнем. А ще «градами» ворог бив по селу за 5 км за моїм і де спинилася військова колона, в якій (я знаю) і мій син. Здавалося, усе, що вбиває і палить, ревлло, спалахувало і розривало на шматки землю. Я тулилася до цегли свого дому, а він здригався раз по раз, ніби жива істота. Вікна самі розкривалися, а в сусідніх будинках вилітали прямо з рамами. І часом важко було зрозуміти, чи то гуде снаряд(ракета), чи виє неподалік собака. Небо спалахувало, неначе від гігантських блискавок. І світло було криваво червоним, від землі до зір. А вони сяяли, як ніколи! Я молилася і весь час дивилася на зорі, не в змозі осягнути того, що відбувається на землі. І в цей момент наді мною закричали дикі гуси! Вони летіли в саме пекло, туди, де горіла не лише земля, а й спалахувало небо. Я вже не молилася, я гукала до птахів і до Бога, аби вони завернули в інший бік. Гукала у відчай – все в мені кричало до Неба! Не знаю, чи хто почув мій крик-молитву, але птахи повернули і полетіли в протилежному від вогню напрямку.

Ранок 24.03.2022 р.

Цей текст я покажу лише після нашої перемоги. У заростях, неподалік від моєї хати, сю ніч стояла наша військова техніка. А самі військові ночували у сусіда. Бідність сьогоднішнього холодильника опечалила. Але не так давно пекла млинці й усе напечене поклала в морозилку на випадок, якщо несподівано повернеться з війни син. Днями Оля Никоненко, наша сільська листоноша, принесла молока і сметани – вона розносить односельцям безкоштовно. Молоко розійшлося, а сметана зараз дуже згодилася. Розігріті млинці пахли, ніби тільки напечені. А ще згодилося усе найсмачніше з консервації, що зберігалось у погребі друзям на гостинці. Хоча мені й не можна піднімати важкого, але я несла важку сумку і ніби то несла не я. Синочки на подвір'ї пили каву, про щось жваво розмовляли, жартували й сміялися. Я сусідові передала сумку й швиденько пішла, щоб не заважати, хоча мені дуже хотілося підійти до кожного, вклонитися й обняти. Вже, коли вийшла з вулички, спинилася, перехрестила те подвір'я і попросила за всіх Бога. І так мені стало радісно, так тепло, ніби я перебралася і пригостила свого сина.

24.03.2022 р.

Зателефонував син. Сказав, що їхню колону вночі дуже накрили російські фашисти, бо хтось із місцевих, де вони зупинилися, здав їх. 200-тих слава Богу немає, але є 300-ті, яких повезли на Київ. Щоб я зробила із тим зрадником – не знаю. Сьогодні у мене зовсім немає сили.

25.03.2022 р.

Нарешті вдалося виспатися. Не те щоб, але не було літака з бомбами, а обстріл почався лише після 4 години ранку.

25.03.2022 р.

Чекаю хоч якогось повідомлення від сина. Вчора він з обуренням сказав, що коли стояв на кордоні одного з чималих міст, бачив, скільки приватних автомобілів виїжджало з міста і їхало по трасі далі. Колони. І в усіх чоловіки призовного віку. Дивувався їхньому тваринному інстинкту – рятувати свою шкуру, а не свою землю і свою країну.

25.03.2022 р.

Трошки гумору для підняття настрою вам, дорогі фейсбучні друзі. Учора моя вівчарка й кіт об'явили бойкот тому харчуванню, яким нині змушена годувати. Обоє посідали біля холодильника – собака мовчить, а кіт, нахабний підкидиш, голосно вимагає смачного. Я розсердилася, кажу: «Їжте те, що є, бо скоро й цього може не бути». Ніхто нічого не взявся їсти. Ну, й нехай. А вранці Умка (так звати kota), ще не благословлялося на світ, попросився на вулицю. Уже коли більше розвиднилося, виводжу собаку, а на порозі лежить величезна польова миша. Мовляв, хазяйко, не бійся, зі мною з голоду не помремо.

27.03.2022 р.

Буря. Цілу ніч. І хоча спочатку все у середині стискалося за кожним поривом, бо важко було розрізнити, чи то гуде вітер, чи десь, неподалік, – снаряди, все ж вдалося поспати. І наснилося, ніби я у магазині купувала хліб.

27.03.2022 р.

Ну от, друзі, і перша спроба літературного осмислення війни.

ДВНАДЦЯТЬ АПОСТОЛІВ

Це хлопці так жартують, бо нас дванадцять і командир – Козак: і за своїм позивним, і за своєю вдачею. Ми невелика бойова група по зачищенню живої сили ворога. Сю ніч на нас пре величезна колона важкої техніки. Командир попередив, що буде спекотно, але потрібно зупинити ворога. За будь яка ціну. Ціна тут одна – наші життя. Перед тим, як розійтися й окопатися, ми мовчки всі обнялися. Дванадцять апостолів. Серед нас двоє жовторотиків – їм по дев'ятнадцять. Я тут за віком майже дід. Тільки дід із мене не виходить, бо хлопці відпускають бороди, а я при першій можливості голюся.

Зоряно. Так зоряно, що віддалік видно силуети хат незнайомого села. Здається, і хати причаїлися, втискаються у землю і злякано дивляться на нас темними вікнами. А ще я відчуваю, як пахне, за день розігріта на сонці, земля. Який солодкий цей запах!

Мої побратими теж напружено вслухаються у тишу. Жовторотики точно думають про своїх матерів, хоча і я зараз думаю про тебе, мамо. Коли чесно, мені дуже страшно. Хочеться схопитися на ноги й чкурнути від цієї траси і наростаючого двигіння землі. Але ти не бійся – я не побіжу, бо ти навчила мене витримки. Ця твоя наука зараз дуже згодилася. Мамо, вибач мені, бо я вчора тобі збрехав, що не стріляв і ще нікого не вбив. Мамо, я стріляв.

Ще хвилинка, і спрацюють наші соколики. Це така нова зброя. Саме ніколи пояснювати. Ти, головне, не бійся, якщо я завтра не озвуся – просто у полі немає електрики, мамо.

Валентина МАСТЕРОВА, с. Красилівка

28.03.2022 р.

Сьогодні, коли ходила підгодовувати сусідську собаку, бо ж із цуценятами, спостерігала картину: цуценята повибігали з будки і теж намагалися лизнути те, що в каструлі. Та, коли починало дуже гриміти, вищали й бігли ховатися в будку. Їхня мама тільки зиркала їм услід і намагалася швидко все з'їсти. При цьому, страшенно тремтіла, а колінця підгналися.

29.03.2022 р.

Буває, друзі, скажеш не те, зробиш не так, вийдеш не вчасно, а потім картаєшся. Я теж сьогодні картаюся – вийшла невчасно. Два великих сірих зайчики їли, ще й досі зелену, якусь особливу капусту на сусідській грядці. Та грядка поруч із моїм садом. А я почистила від сажі котел і нечиста сила сподвигла мене винести ту сажу на город. Як вони злякалися, як вони бігли, два сірих красені! Як тікали, ніби від лютого ворога, а я ж ту капусточку сьогодні обдивилася й пораділа, що зайцям буде ще чим підгодуватися. Ех... Скажете – війна, не про те пишу. Може й, так.

29.03.2022 р.

Іде ворожа техніка по Олишівській дорозі на трасу Київ–Чернігів. Наче трохи збоку погриміло (там стоять наші соколики) і вже з-за дерев видно стовпи диму: один, два, три, чотири... А ще коли горить стільки й на Київській трасі – на душі робиться святково. І чомусь весь час згадуються слова з української народної казки «Про котика й півника»: «Цок та в лобок, та в писану торбю». А сьогодні із самого ранку ворог обстрілює позиції ЗСУ. А у відповідь ні звуку. Зате російські фашисти гатять по тій ділянці безперестанку та ще й так, що моя хата ходором ходить. І я ходжу, не знаходжу собі місця. Не витримала, пішла до чоловіка, що знає більше від мене. Кажу: «Щось, напевне, трапилось – по наших стільки часу б'ють, а вони не відповідають». Чоловік байдуже махнув рукою: «Нехай б'ють – наших там уже два дні як немає».

30.03.2022 р.

Вдарило рівно о 12 ночі. Була одягнута й обута, тому відразу вискочила на вулицю, щоб зрозуміти, звідки б'ють і в яку сторону бігти. Цілу годину простояла на колінах за безпечною стіною своєї хати, уголос молилася й уголос плакала. А коли трохи стихло, сіла на лаву у дворі й довго дивилася, на криваве зарево над Черніговом. І спалахи на все небо за кожним ударом ворога. Цілковите знесення й оціпеніння не покидало навіть тоді, коли зовсім близько стало чути автоматні черги – ворог намагається прорватися у село, що стало порогом, через який рашистам не вдається перейти, щоб рухатися далі на Київ – усі п'ять попередніх сіл розстріляні й спалені.

Нічний холод все ж змусив підвестися й зайти до хати. Але не надовго. На світанку спочатку побачила спалахи у своєму вікні, а вже потім почула вибухи. На цей раз вибігла без верхнього одягу і босоніж – була надія трохи поспати.

Те, що відбувається з тілом людини в такі моменти – важко описати. Буває по-різному. І не завжди себе можеш контролювати. А душа... Сьогодні моя душа закричала маленьким віршем.

*В моїм серці холонуть літа
І сумує пора вечорова.
Відлітає життя, відліта...
Лише біль повертається знову.*

*Хтось випаює стежку мою
І затагує хмарами небо.
А я денно і нічно молюсь:
«Миру, Господи, миру нам треба!»*

31.03.2022 р.

НАЗАРЧИКОВА ПОДУШЕЧКА

У перші дні війни в селі об'явили про збір теплих речей для нашої армії. Син тоді був удома, то заходився пакувати ковдри, що лежали у його шафі, а я передивлялася теплі речі. Під руку весь час попадала маленька подушечка, яку торік купила онуку Назарчику в Харківському книжковому видавництві «Клуб сімейного дозвілля» – їхні працівники регулярно «діставали» своїм: «У нас спеціально для вас є цікава пропозиція...» Того разу я купила подушку. Вона виявилася подушечкою, значно меншою, ніж заявлено, але м'якенькою і зручною. Онук відразу облюбував її і, коли приїжджав, спав лише на ній. І ось ця подушечка, буквально лізла мені перед очі. Поклала я її до відібраних речей. «Мамо, ну нащо? – обурився син. – Кому на війні потрібна твоя подушечка!»

– Ти запакуй, – попросила я, – не згодиться, то викинуть. А, може, танкіст покладе під голову, коли матиме хвилинку відпочинку. Чи й так згодиться комусь в підголів'я, або й не в підголів'я.

Син, хоча й «зі скрипом», та запакував. І ось учора телефонує:

– Мамо, ти знаєш, на чому я спав сьогодні?

– Певно, на кулаці, – радію, що чую його голос.

– Не на кулаці. А на Назарчиковій подушечці.

– Що?

– От тобі й «що?». Сьогодні після важкої роботи (спасибі Езопу, за його мову), у нас був перепочинок. Тут трохи машинок нових з'явилося – я заліз у кабіну однієї, бо холодно, а водій мені подає подушечку, точно таку, як ти передала, хоча вже й засмальцьовану. Каже: «Поклади під голову. Вона хоч і маленька, та дуже зручна. То нічого, що така – знаєш, скільки хлопців на ній переспало...»

3.04.2022 р.

Сю ніч майже не спала. І не через обстріли, а через тривогу за сина. Друзі, у нас війна не скінчилася, просто у деяких районах і містах ворог відступив і побільшало тиші. Прощу всіх, хто може – молимося і далі за наших воїнів, молимося за всіх і за кожного, молимося до Перемоги, аж поки останній «асвабадітель» не піде з нашої землі.

5.04.2022 р.

Останні два дні мовчки молилася, щось мовчки робила, мовчки витирала сльози, пила корвалол. Вночі виходила на вулицю – сю ніч було дуже зоряно. Я боюся зоряних ночей, але це окрема тема. Мовчки дивилася на зоряні Небеса. А на світанку, коли стала до молитви, все, що мовчки карало – вибухнуло, закричало уголос, застогнало мукою закатованих, розстріляних, згвалтованих діточок, замордованих у Бучі й Ірпені. Я кричала. Я вперше так кричала за все своє життя.

6.04.2022 р.

Сьогодні удосвіта вийшла з хати. Затягнуте хмарами небо здавалося не по-весняному похмурим, холодним і непривітним. Стояла і вдивлялася туди, де лежало моє, зранене військо, місто. Подивувалася, бо над Черніговом аж сяяла чиста-пречиста небесна блакить. Отакий величезний світлий розрив між темними і неповороткими хмарами.

7.04.2022 р.

Під час війни проявилися характери не лише в людей, а і в тварин. Деякі під час обстрілів зривалися з ланцюгів. У деяких не витримувало серце. Деякі гули на все село, аж волосся на голові ворушилося. Мій кіт Умка завжди тікав з дому перед пекельним обстрілом, чи перед нальотом ворожого літака. Я по ньому орієнтувалася, ніби по барометру перед бурєю. Зате Вулкан (пес) не подавав жодної ознаки тривоги, особливо, коли я була поруч. На всяк випадок у холодильнику лежала велика кістка, якою мала заманити вівчарку в погреб. І ось той випадок – ворожий літак скидає бомби на село. Здається, ніби світ від землі до неба з гуркотом розколюється. Я миттєво одягла на Вулкана повід і вхопила з холодильника кістку. Пес побіг за кісткою і навіть спустився три сходинки вниз. А далі

вперся, мов той віслук, а потягти собаку, зростом з теля, зовсім не маю сили. Даремно я кричала, просила, махала перед його носом тією здоровезною кісткою, а в результаті він і я опинилися на поверхні. Ледь вдалося його запхати до хати. Спересердя щось крикнула й сама побігла ховатися в погреб. І коли упала бомба (то була остання – решту я провозила-ся з собакою), коли погреб захитався, затріщав і почала випадати цегла, подумала, що це кінець. Лише тоді зрозуміла, чому Вулкан не дався завести його – ще одна бомба неподалік, і погреб міг стати для нього й для мене могилою.

9.04.2022 р.

Розумію, що не на часі подібні тексти, але чимсь же треба рятувати душу від щоденного пекельного болю.

Сьогодні відкрила пачку кави, подаровану сільським волонтером – ім'я і вдячність за величезну підтримку я напишу після війни. І не лише йому. От лише місцевій владі дякувати немає за що. Але і про це пізніше. Та про каву. Коли реальною стала небезпека окупації села, ховала якомога далі свої книги, архіви, ноутбук, документи й ту пачку кави. Наш волонтер якимось запитав: «Ну, що – добра кава?» Кажу: «Я ще боюся відкривати й заховала подалі». А він засміявся: «Та ці... не всі й знають, що таке кава. Вони горілку шукатимуть, а не вашу каву. Пийте на здоров'я». Сьогодні заварила. Кава пахуча і смачна. Хочеться радіти весні. Не радіється.

10.04.2022 р.

Останнім часом ловлю себе на тому, що постійно плачу. Наплакані очі почали боліти й таке відчуття, ніби в кожне насипано піску. Намагаюся себе контролювати. Виходить не завжди. Учора в нашому селі волонтери здалеку розвозили гуманітарну. Мені підвезли під самий двір. Я дякувала: від чогось відмовлялася, бо уже маю, чомусь раділа. А потім побачила на одязі одного з волонтерів «лейбу» «Маріуполь». Думала, що стримаюся, і не змогла. А волонтери дивувалися, перепитували – може, щось не так. Якби ж я могла пояснити.

20.04.2022 р.

Увечері зателефонувала донька з Києва і попередила, що її програма в телефоні показує, що зараз уся Україна червона, тобто є небезпека обстрілів і бомбардування по всій нашій території. Першим зреагувало тіло – нудота підступила до горла, як тоді, коли ворожий літак прилітав бомбити село(села). Страх і відчай, і небажання вірити, що знову все повторюється. Треба було швидко вдягатися, виходити з хати й десь ховатися. Одягалася, а руки тремтіли, гудзики не давалися застібнути. І тут знову телефонує донька: «Мамо, відбій тривоги. Ти ще в хаті?» Я була в хаті. Але то вже ніби й не я. Моє власне «я» зіщулилось в маленьку беззахисну істоту, яка вкотре опинялася сам на сам з усім, що паить і вбиває.

27.04.2022 р.

Сьогодні прокинулася і відчула, що не хочу в реальність. Не хочу у свою немічність, фізичний біль і біль душевний. Не хочу новин про смерть дітей, про закатованих, про героїчну загибель українських воїнів, про знищені домівки... Чаша горя переповнена. Ранок починається із власної безпорадності, відчуття власної нікчемності й розпачу.

Post Scriptum від 16.01.2023 р.

Щоденник мій на тій даті закінчився. Син мій Максим зараз у Бахмуті. Там і племінник Славик. Назарчик у Києві. Постійні обстріли дуже виснажили його, і він хворіє. Ось такий мій нинішній «щоденник»...

